

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού

ΠΟΡΙΣΜΑ

(ν. 3094/03 “Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις”, Άρ. 4 § 6)

Θέμα:

**Φοίτηση και αξιολόγηση μαθητή γυμνασίου
με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες**

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Γ. Μόσχος
Χειριστές: Σ. Στρατιδάκη, Ν. Μπαφέ, Ι. Κουβαριτάκη

Απρίλιος 2007

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του βάσει του Ν.3094/2003 όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, διερεύνησε τις αναφορές με αρ. πρωτ. ***/8-06-05 και ***/27-07-06 της κυρίας ***, μητέρας του μαθητή του Γυμνασίου *** ***, με θέμα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο εν λόγω μαθητής στο σχολικό του περιβάλλον. Μετά την ολοκλήρωση της έρευνας, κατά τη διάταξη του άρθρου 4, παρ. 6 του προαναφερόμενου νόμου, συντάχθηκε το παρόν πόρισμα, το οποίο γνωστοποιείται στις αρμόδιες υπηρεσίες, με σκοπό την αντιμετώπιση του προβλήματος.

1. ΣΥΝΤΟΜΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Ο *** έχει ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, όπως ορίζονται από το Ν.2817/2000, άρθρο 1 παρ.1, οι οποίες, σύμφωνα με τις υπ' αρ. ***/21-11-03, ***/3-12-04 και ***/7-12-05 γνωματεύσεις του αρμόδιου ΚΔΑΥ Ν. Αρκαδίας, οφείλονται σε *«νοητική ανεπάρκεια/ ανωριμότητα»*.

Στις γνωματεύσεις αυτές, το ΚΔΑΥ εισηγείται την συνέχιση της φοίτησης του μαθητή στο κοινό σχολείο και την αξιολόγησή του *«με διακριτική επιείκεια και κατανόηση»* καθώς και την εξέτασή του σε επιλεγμένα μικρά κείμενα από το σύνολο της ύλης, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα ορθογραφικά του λάθη, προκειμένου να ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση. Στο σημείο αυτό επισημαίνεται ότι στην περιοχή κατοικίας του μαθητή δεν υπήρχε η δυνατότητα επιλογής ειδικού εκπαιδευτικού πλαισίου. Στις ίδιες γνωματεύσεις το ΚΔΑΥ προτείνει επίσης την επιβράβευση των προσπαθειών του μαθητή από τους διδάσκοντες, καθώς και την ενθάρρυνση της ένταξής του σε ομάδες συνομηλίκων και της εμπλοκής του σε ομαδικές εργασίες, για την καλύτερη προσαρμογή του στο σχολικό περιβάλλον.

Κατά το σχολικό έτος 2004-05 ο *** κλήθηκε να επαναλάβει την Α' Γυμνασίου, έπειτα από παραπομπή και αποτυχία του στις επαναληπτικές εξετάσεις του Σεπτεμβρίου 2004. Σύμφωνα με τα στοιχεία της αναφοράς που υπέβαλλε στον Συνήγορο του Πολίτη η μητέρα του, ο μαθητής πέρασε όλο το καλοκαίρι μελετώντας εντατικά, αλλά αδυνατούσε *αντικειμενικά* να αντεπεξέλθει στις εξετάσεις, μολονότι προσπάθησε κατά το μέγιστο των δυνατοτήτων του. Η μητέρα υποστηρίζει ότι οι μαθησιακές δυσκολίες του *** και οι συστάσεις του αρμόδιου ΚΔΑΥ για τη σχολική του αξιολόγηση δεν ελήφθησαν υπόψη επί της ουσίας από ορισμένους διδάσκοντες του Γυμνασίου *** κατά τις εξετάσεις του Ιουνίου και του Σεπτεμβρίου 2004, αλλά και ως προς τη συνολική του αντιμετώπιση στο σχολείο κατά το έτος 2004-05.

Η επανάληψη της Α' Γυμνασίου είχε εξαιρετικά δυσμενείς ψυχολογικές επιπτώσεις στον μαθητή, καθώς του προκάλεσε έντονο αίσθημα απόρριψης και στιγματισμού στο σχολικό και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον του χωριού όπου διαμένει. Περαιτέρω, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της μητέρας αλλά και του ίδιου του παιδιού, είχε ως συνέπεια την απομόνωσή του στον χώρο του σχολείου, λόγω της απώλειας του οικείου περίγυρου των συμμαθητών που γνώριζε από την αρχή του δημοτικού, και της αδυναμίας του να ενταχθεί στη νέα ομάδα.

Σε συνέχεια των παραπάνω, κατά το σχολικό έτος 2004-05 εμφανίστηκαν περαιτέρω προβλήματα στη σχολική προσαρμογή του μαθητή και στις σχέσεις του με ορισμένους συμμαθητές και καθηγητές του. Σειρά από περιστατικά προβλημάτων «διαγωγής» καταγράφηκε σε πράξεις του Συλλόγου Καθηγητών και στα πρακτικά του Πειθαρχικού Συμβουλίου του σχολείου. Η μητέρα απέδωσε τα προβλήματα στην απόρριψη και την απομόνωση που βίωνε ο *** στο σχολικό περιβάλλον και σε συστηματικά μεροληπτική συμπεριφορά μερίδας καθηγητών του Γυμνασίου ***. Από την πλευρά του σχολείου και της διοίκησης, τα προβλήματα αποδόθηκαν στον ίδιο το μαθητή αλλά και στην εχθρική στάση της οικογένειας προς το σχολείο, η οποία εμμέσως ενίσχυε τη συμπεριφορά του. Ως αποτέλεσμα, σταδιακά δημιουργήθηκε σοβαρή ρήξη μεταξύ της οικογένειας του μαθητή και του σχολείου.

Ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε τη διερεύνηση της υπόθεσης από την αρμόδια Διεύθυνση Β/βάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Αρκαδίας. Στη συνέχεια, έχοντας διαπιστώσει ότι δεν είχαν ληφθεί επαρκή μέτρα για την σχολική ένταξη και την εκπαιδευτική υποστήριξη του μαθητή, με το υπ' αρ. ***/8-09-05 έγγραφο, απεύθυνε συστάσεις προς τον Διευθυντή Β/βάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τη διασφάλιση της τήρησης των συστάσεων του ΚΔΑΥ Ν. Αρκαδίας, την εξέταση της δυνατότητας λήψης περαιτέρω μέτρων εκπαιδευτικής υποστήριξης του, καθώς και την ανάγκη συνεχιζόμενης παρακολούθησης της κατάστασης από τον ίδιο, σε συνεργασία με το ΚΔΑΥ και τον Σχολικό Σύμβουλο Ειδικής Αγωγής. Η Αρχή αρχειοθέτησε την υπόθεση έπειτα από διαβεβαίωση του Διευθυντή Β/βάθμιας Εκπαίδευσης και του Προϊσταμένου του ΚΔΑΥ, ότι θα διατηρούσαν συνεργασία με το σχολείο και την οικογένεια για την εποπτεία της κατάστασης και την αντιμετώπιση τυχόν νεώτερων προβλημάτων.

Ωστόσο, τα προβλήματα συνεχίστηκαν και μάλιστα επιδεινώθηκαν και η κυρία *** υπέβαλε νέα αναφορά στον Συνήγορο του Πολίτη όταν, στο τέλος του σχολικού έτους 2005-06, ο *** παραπέμφθηκε και πάλι ως μετεξεταστέος για τις εξετάσεις του Σεπτεμβρίου. Το γεγονός πυροδότησε εκ νέου στον μαθητή έντονο άγχος και αρνητικά

συναίσθημα προς το σχολείο και ενέτεινε τη ρήξη στις σχέσεις σχολείου-οικογένειας. Και στη δεύτερη αναφορά της, η μητέρα υποστηρίζει ότι οι μαθησιακές δυσκολίες του παιδιού και οι προτάσεις του ΚΔΑΥ δεν λαμβάνονται υπόψη από μερίδα εκπαιδευτικών και ότι ο *** συνεχίζει να υφίσταται συστηματικά διακρίσεις, απομόνωση και απόρριψη στο σχολικό περιβάλλον.

Ο μαθητής προβιβάστηκε τελικά στη Γ' Γυμνασίου έπειτα από τις εξετάσεις του Σεπτεμβρίου, ωστόσο τα παραπάνω προβλήματα παραμένουν έως σήμερα.

2. ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη επικοινωνήσε με τους αρμόδιους φορείς της εκπαίδευσης και, με το υπ' αρ. ***/11-07-05 έγγραφο, ζήτησε από τον Διευθυντή Β/βάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Αρκαδίας κ. Ε. Τσεκούρα τη διερεύνηση των ισχυρισμών της κυρίας ***. Με το υπ' αρ. ***/8-09-2005 έγγραφο, σε απάντηση του υπ' αρ. ***/20-07-05 απαντητικού εγγράφου της ανωτέρω Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, διατυπώθηκαν σχετικές παρατηρήσεις και συστάσεις της Αρχής.

Στις 8/12/05 έλαβε χώρα, στα γραφεία της Περιφερειακής Διεύθυνσης Α/βάθμιας και Β/βάθμιας Εκπαίδευσης Πελοποννήσου στην Τρίπολη, συνάντηση στελεχών του Συνηγόρου του Πολίτη με εκπροσώπους της εκπαίδευσης προκειμένου να συζητηθεί το πρόβλημα και τρόποι διαχείρισης της κατάστασης. Στη συνάντηση συμμετείχαν ο Περιφερειακός Διευθυντής Εκπαίδευσης κ. Μαραμπέας, ο Διευθυντής Β/Βάθμιας Εκπαίδευσης Αρκαδίας κ. Τσεκούρας, ο Σχολικός Σύμβουλος Ειδικής Αγωγής κ. Καπετανέας και ο Προϊστάμενος του ΚΔΑΥ Ν. Αρκαδίας κ. Αγγελόπουλος.

Με την υποβολή δεύτερης αναφοράς από την κυρία *** λόγω των συνεχιζόμενων προβλημάτων, ο Συνήγορος του Πολίτη, με τα υπ' αρ. ***/16-08-06 και ***/10-10-06 έγγραφα, ζήτησε από τον κ. Τσεκούρα την εκ νέου διερεύνηση της υπόθεσης. Ωστόσο από την απάντηση της διοίκησης αλλά και τις περαιτέρω εξελίξεις κατέστη σαφές ότι δεν υπήρχε δυνατότητα επίλυσης των προβλημάτων με περαιτέρω διαμεσολαβητικές ενέργειες και ως εκ τούτου κρίθηκε σκόπιμη η σύνταξη του παρόντος πορίσματος.

3. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Σύνταγμα της Ελλάδας 2001

«Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική,

πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων...Τα έτη υποχρεωτικής φοίτησης δεν μπορεί να είναι λιγότερα από εννέα. Όλοι οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας, σε όλες τις βαθμίδες της, στα κρατικά εκπαιδευτήρια. Το κράτος ενισχύει τους σπουδαστές που ...έχουν ανάγκη από βοήθεια ή ειδική προστασία, ανάλογα με τις ικανότητές τους.» (άρθρο 16, παρ.2,3,4)

N. 2101/1992 (ΦΕΚ Α' 192) «Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού»

«Τα συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση και, ιδιαίτερα, για να επιτευχθεί η άσκηση του δικαιώματος αυτού προοδευτικά και στη βάση της ισότητας των ευκαιριών:... Ενθαρρύνουν την ανάπτυξη διαφόρων μορφών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τόσο γενικής όσο και επαγγελματικής, τις καθιστούν ανοιχτές και προσιτές σε κάθε παιδί...Παίρνουν μέτρα για να ενθαρρύνουν την τακτική σχολική φοίτηση και τη μείωση του ποσοστού εγκατάλειψης των σχολικών σπουδών» (άρθρο 28, παρ. 1).

Σύμφωνα με τη ΔΣΔΠ, η οποία κατοχυρώνει την ποιοτική εκπαίδευση, η πλήρης άσκηση του δικαιώματος στην εκπαίδευση δεν άπτεται μόνο του ζητήματος πρόσβασης στην εκπαίδευση αλλά και του περιεχομένου της. Αυτό σημαίνει ότι το δικαίωμα ασκείται όταν η εκπαιδευτική διαδικασία λαμβάνει υπόψη τους συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς στόχους που έχουν καθοριστεί στη ΔΣΔΠ και συνομολογηθεί. Ειδικότερα, «τα Συμβαλλόμενα Κράτη συμφωνούν ότι η εκπαίδευση του παιδιού πρέπει να αποσκοπεί: α) Στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και στην πληρέστερη δυνατή ανάπτυξη των χαρισμάτων του και των σωματικών και πνευματικών ικανοτήτων του. β) στην ανάπτυξη του σεβασμού για τα δικαιώματα του ανθρώπου....» (άρθρο 29, παρ.1).

Η άσκηση του δικαιώματος στην εκπαίδευση χωρίς διάκριση, και στη βάση της ισότητας των ευκαιριών, πηγάζει από το άρθρο 2 (παρ. 1) σύμφωνα με το οποίο «τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να σέβονται τα δικαιώματα που αναφέρονται στην παρούσα Σύμβαση και να τα εγγυώνται σε κάθε παιδί που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους χωρίς καμία διάκριση της ανικανότητάς τους, της γέννησής τους ή οποιασδήποτε άλλης κατάστασης»

Τέλος τα παιδιά με πνευματική αναπηρία δικαιούνται, βάση ειδικής διάταξης, αποτελεσματική πρόσβαση στην εκπαίδευση (άρθρο 23).

N.1566/1985 (ΦΕΚ Α' 167) «Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις»

«Η φοίτηση είναι υποχρεωτική στο δημοτικό σχολείο και στο γυμνάσιο, εφόσον ο μαθητής δεν έχει υπερβεί το 16ο έτος της ηλικίας του... Μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, φοιτούν σε ειδικά σχολεία ή σε ειδικές τάξεις ή εντάσσονται σε κανονικές τάξεις, για να πάρουν την κατάλληλη, σε κάθε περίπτωση, ειδική αγωγή και μάθηση...Σκοπός του γυμνασίου είναι να προωθήσει, μέσα στο πνεύμα του ευρύτερου σκοπού της εκπαίδευσης, την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών... » (άρθρο 2, παρ. 3,4, άρθρο 5).

N.2817/2000 (ΦΕΚ 78 Α') «Εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και άλλες διατάξεις»

«Άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, κατά την έννοια του παρόντος, θεωρούνται τα άτομα που έχουν σημαντική δυσκολία μάθησης και προσαρμογής εξαιτίας σωματικών, διανοητικών, ψυχολογικών, συναισθηματικών και κοινωνικών ιδιομορφιών...Στα άτομα που έχουν ειδικές ανάγκες παρέχεται ειδική εκπαίδευση η οποία στο πλαίσιο των σκοπών της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης επιδιώκει ιδιαίτερα: α) την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, β) τη βελτίωση των ικανοτήτων και δεξιοτήτων ώστε να καταστεί δυνατή η ένταξη ή επανένταξή τους στο κοινό εκπαιδευτικό σύστημα και η συμβίωση με το κοινωνικό σύνολο, γ) την επαγγελματική τους κατάρτιση και τη συμμετοχή τους στην παραγωγική διαδικασία δ) την αλληλοαποδοχή τους με το κοινωνικό σύνολο και την ισότιμη κοινωνική τους εξέλιξη. Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων λαμβάνονται μέτρα και παρέχονται υπηρεσίες στα παραπάνω άτομα ηλικίας έως 22 ετών σε όλες τις τάξεις των σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στα μέτρα αυτά περιλαμβάνονται ιδίως η κατάρτιση και εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων και μεθόδων διδασκαλίας...Στις υπηρεσίες περιλαμβάνονται ιδίως η διάγνωση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών των ατόμων με ειδικές ανάγκες, η αξιολόγηση, η παιδαγωγική και ψυχολογική υποστήριξη... και κάθε άλλο μέτρο ή υπηρεσία που υποστηρίζουν την ισότιμη μεταχείριση των ατόμων με ειδικές ανάγκες... Η εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ... παρέχεται στα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα οποία κατά περίπτωση οργανώνονται, στελεχώνονται, εξοπλίζονται και υποστηρίζονται κατάλληλα, ώστε να εξασφαλίζεται η αναγκαία

διδασκική και ψυχοπαιδαγωγική υποστήριξη των ατόμων αυτών.» (άρθρο 1 παρ. 1,6,7,11)

Για την επίτευξη των παραπάνω, προβλέπεται η δυνατότητα φοίτησης είτε στη συνήθη σχολική τάξη με παράλληλη στήριξη από εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής, είτε σε ειδικά οργανωμένα τμήματα ένταξης, είτε σε αυτοτελή σχολεία ειδικής αγωγής, όπως γυμνάσια ειδικής αγωγής ή Τ.Ε.Ε. Α' και Β' βαθμίδας, κ. ά. (παρ.11, 12, 13).

Η εφαρμογή της ισότητας στο πεδίο της εκπαίδευσης προκύπτει και από τις διατάξεις των παρ. 17 και 22 του άρθρου 1, οι οποίες ορίζουν ότι : *«Για την εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, που φοιτούν στα άλλα σχολεία γενικής και τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης εφαρμόζονται ειδικά προσαρμοσμένα και εξατομικευμένα υποστηρικτικά εκπαιδευτικά προγράμματα που καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων... Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ... καθορίζονται τα θέματα που αναφέρονται στις εξετάσεις, την αξιολόγηση και τη βαθμολογία των μαθητών των Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής καθώς και των μαθητών που έχουν χαρακτηριστεί ως άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και φοιτούν σε συνήθεις σχολικές τάξεις» .*

Υ.Α. Γ6/4494/01 (ΦΕΚ 1503 Β') «Κανονισμός λειτουργίας των Κέντρων Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Υποστήριξης (ΚΔΑΥ) ...»

Η Υ.Α, που έχει εκδοθεί βάσει του άρθρου 2 του Ν. 2817/00, θεσπίζει τον θεσμό και τις συγκεκριμένες αρμοδιότητες του ΚΔΑΥ, ως όργανο συμβουλευτικής υποστήριξης και ενημέρωσης στο διδακτικό προσωπικό και σε όσους συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία, ως αρμόδιο για την υποστήριξη του μαθητή και της οικογένειας αλλά και για την ευαισθητοποίηση εκπαιδευτικών και τοπικής κοινωνίας.

Σύμφωνα με την εν λόγω Υ.Α, το ΚΔΑΥ αξιολογεί και εκδίδει γνωμάτευση, στην οποία *«προσδιορίζεται αν ο μαθητής ανήκει σε κάποια από τις κατηγορίες των ατόμων με ειδικές ανάγκες και προτείνεται η κατάλληλη σχολική μονάδα ένταξης, ο τρόπος φοίτησης, η αναγκαία ψυχοπαιδαγωγική και διδασκική υποστήριξη καθώς και τα απαραίτητα τεχνικά βοηθήματα και εκπαιδευτικά υλικά που θα διευκολύνουν την εκπαίδευση και επικοινωνία του ατόμου. Η Γνωμάτευση συνοδεύεται από πλαίσιο εξατομικευμένου εκπαιδευτικού προγράμματος (Ε.Ε.Π), το οποίο στηρίζεται στην αξιολόγηση και περιέχει τους βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους σε όλους τους τομείς ανάπτυξης, καθώς και τον χρονικό προσδιορισμό της επαναξιολόγησης*

του ατόμου και του προγράμματός του. Επιπλέον, προτείνονται οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την προσαρμογή του ατόμου με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο σχολικό, οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον, και περιγράφονται τα αναμενόμενα αποτελέσματα του παρεμβατικού προγράμματος» (άρθρο 6, παρ.3).

Σύμφωνα με την ίδια Υ.Α. (άρθρο 2 παρ. στ', άρθρο 10 παρ. ιι, εδαφ.2) και τον Ν. 2817/00 (άρθρο 2, παρ. 3, εδαφ. στ) το ΚΔΑΥ έχει αρμοδιότητα να εισηγηθεί την αντικατάσταση των γραπτών με προφορικές ή άλλης μορφής δοκιμασίες για τους μαθητές, με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Υ.Α. 102357/Γ6/02 (ΦΕΚ Β 1319/10-10-02) «Ένταξη, φοίτηση και αποφοίτηση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σε όλους τους τύπους των σχολείων Ειδικής Αγωγής και τα Τμήματα Ένταξης»

Η Υ.Α, που έχει εκδοθεί βάσει της παρ. 20α του άρθρου 1 του Ν. 2817/00, προβλέπει, στο Κεφάλαιο Α, ότι η φοίτηση μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη συνήθη σχολική τάξη της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συνοδεύεται με: «α) προσαρμογή της διδασκαλίας βάσει του Εξατομικευμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος (ΕΕΠ) του μαθητή που σχεδιάζεται, αξιολογείται και τροποποιείται από το ΚΔΑΥ, σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής, τον εκπαιδευτικό ή τους εκπαιδευτικούς της τάξης του μαθητή, καθώς και με τους αρμόδιους σχολικούς συμβούλους ειδικής και γενικής αγωγής, β) παροχή βοήθειας από εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής, που ορίζεται από το ΚΔΑΥ σε συνεργασία με το σύμβουλο ειδικής αγωγής..» (παρ.2). Το ΚΔΑΥ προτείνει τον τρόπο και τα μέσα στήριξης του μαθητή και εποπτεύει την υλοποίηση των προγραμμάτων σε συνεργασία με τους συμβούλους ειδικής και γενικής αγωγής. Επίσης, προβλέπεται ότι ένας εκπαιδευτικός ειδικής αγωγής στηρίζει ατομικά τους ενταγμένους σε συνήθη σχολική τάξη μαθητές, αλλά και τους εκπαιδευτικούς της τάξης και τους γονείς φροντίζοντας τη συστηματική συνεργασία μεταξύ τους (παρ. 4) και ότι αυτοί οι μαθητές: «...προάγονται στην επόμενη τάξη όπως και οι υπόλοιποι μαθητές της συνήθους σχολικής τάξης και μπορούν να εξεταστούν, εφόσον το ζητήσουν και όπου αυτό προβλέπεται, με τη διαδικασία που ορίζεται για την εξέταση και αξιολόγηση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες» (παρ. 5β).

4. Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Όπως ήδη αναφέρθηκε, το ΚΔΑΥ Ν. Αρκαδίας διέγνωσε ότι ο *** έχει ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, οι οποίες, όπως προκύπτει από τις υπ' αρ. ***/21-11-03, ***/3-

12-04 και ***/7-12-05 γνωματεύσεις, οφείλονται σε «νοητική ανεπάρκεια». Στις ίδιες γνωματεύσεις διατυπώνονται προτάσεις για τη σχολική αξιολόγηση του μαθητή, προκειμένου να διευκολυνθεί η σχολική του φοίτηση με σκοπό την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Ωστόσο, όπως προκύπτει στην πράξη, επί σειρά ετών, τα μέτρα για την εκπαιδευτική υποστήριξη του μαθητή ουσιαστικά εξαντλούνταν στην αντιμετώπισή του από τους διδάσκοντες με «επιείκεια και κατανόηση» και δεν ήταν επαρκή για να διασφαλίσουν την απρόσκοπτη συμμετοχή του στην εκπαιδευτική διαδικασία και την αξιολόγησή του βάσει των πραγματικών του δυνατοτήτων.

Τα προβλήματα που ανέκυψαν στις σχέσεις του μαθητή με συμμαθητές και καθηγητές του στο Γυμνάσιο του *** αποδίδονται, από τους διδάσκοντες και τη διοίκηση, αποκλειστικά στη στάση της μητέρας και γενικότερα της οικογένειάς του προς το σχολείο. Όσον αφορά την μη προαγωγή του μαθητή από την Α' στη Β' Γυμνασίου καθώς και την κατ' επανάληψη παραπομπή του ως μετεξεταστέου, η διοίκηση επικαλείται τη «νομιμότητα», ότι δηλαδή ο μαθητής δεν δικαιούται ούτε την απαλλαγή του από τις γραπτές εξετάσεις ούτε την προαγωγή του και ότι τα περιθώρια επιεικούς μεταχείρισης από τους διδάσκοντες είχαν «εξαντληθεί». Χαρακτηριστικά, ο αρμόδιος Διευθυντής Β/βάθμιας Εκπαίδευσης κ. Τσεκούρας, στο υπ' αρ. ***/20-07-05 έγγραφο, αναφέρει: «Ο σύλλογος των καθηγητών του Γυμνασίου *** επέδειξε υπέρμετρη επιείκεια για τον μαθητή *** και σε βαθμό τέτοιο που να προκαλεί το περί δικαίου αίσθημα και των λοιπών μαθητών».

Στο υπ' αρ. ***/26-10-06 απαντητικό έγγραφο της ίδιας Διεύθυνσης προς τον Συνήγορο του Πολίτη, κατόπιν της νεώτερης παραπομπής του μαθητή ως μετεξεταστέου, τονίζεται και πάλι ότι έχει τηρηθεί πλήρως η νομιμότητα και εκφράζεται η άποψη ότι «η μητέρα του μαθητή εκβιάζει με τον τρόπο της τον σύλλογο των καθηγητών προκειμένου να επιτύχει την προαγωγή του γιού της».

Το υπ' αρ. ***/30-03-04 απαντητικό έγγραφο της Διεύθυνσης Ειδικής Αγωγής του ΥΠΕΠΘ προς την κυρία *** παραπέμπει απλώς στις αποκεντρωμένες υπηρεσίες του Υπουργείου ως αρμόδιες να επιληφθούν του θέματος, καταγράφοντας τις ενέργειές τους: «Συγκεκριμένα, το ΚΔΑΥ αξιολόγησε και έδωσε κατεύθυνση για την αντιμετώπιση των δυσκολιών του μαθητή, ακόμα και με επίσκεψη στο σύλλογο διδασκόντων. Επίσης ο Διευθυντής Εκπαίδευσης μεσολάβησε για την ομαλοποίηση της κατάστασης δεσμευόμενος να βρει λύση ... Δεδομένων των ανωτέρω δεν αντιλαμβανόμαστε γιατί η κ. *** επιμένει δίνοντας συνέχεια στο θέμα». Η απάντηση αυτή, ωστόσο, παραβλέπει ακριβώς τον λόγο για τον οποίο η μητέρα του μαθητή απευθύνθηκε άμεσα προς το αρμόδιο Υπουργείο,

το γεγονός δηλαδή ότι παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες διαμεσολάβησης των περιφερειακών υπηρεσιών του ΥΠΕΠΘ, και τις προτάσεις του αρμόδιου ΚΔΑΥ για την αντιμετώπιση των δυσκολιών του μαθητή το πρόβλημα δεν είχε επιλυθεί.

5. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Δεδομένης της έκτασης που έχει λάβει η ρήξη μεταξύ της οικογένειας του μαθητή και του σχολείου στην υπό εξέταση περίπτωση, πρέπει εν πρώτοις να σημειωθεί ότι, αναφορικά με τους ισχυρισμούς της κυρίας *** περί δυσμενούς και μεροληπτικής αντιμετώπισης του υιού της από εκπαιδευτικούς του Γυμνασίου ***, δεν διαπιστώθηκαν συγκεκριμένες διοικητικές παρατυπίες, ούτε τεκμηριώθηκε ότι οι διδάσκοντες έδρασαν μεροληπτικά ή εκτός νομιμότητας με την στενή έννοια του όρου. Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν είναι σε θέση να εκφέρει κρίση ως προς τον ισχυρισμό περί πρόθεσης στιγματισμού του μαθητή εκ μέρους εκπαιδευτικών, δεδομένου ότι είναι σαφές ότι υπάρχει μια εντελώς διαφορετική αντίληψη και ερμηνεία της κατάστασης εκ μέρους των εμπλεκόμενων πλευρών, χωρίς τη δυνατότητα αντικειμενικής διαπίστωσης των πραγματικών γεγονότων. Ως εκ τούτου, το ζήτημα αυτό δεν εξετάζεται περαιτέρω στο παρόν πόρισμα. Παρομοίως, δεν εξετάζονται αντίστοιχοι ισχυρισμοί εκ μέρους του σχολείου και της διοίκησης όσον αφορά τη στάση της μητέρας του μαθητή, καθώς θεωρείται ως δεδομένο ότι οποιαδήποτε ρήξη τέτοιου τύπου δεν θα πρέπει να επηρεάζει την υλοποίηση του δικαιώματος κάθε μαθητή στην εκπαίδευση στη βάση της ισότητας των ευκαιριών.

Ωστόσο, ο Συνήγορος του Πολίτη εκτιμά ότι τα σοβαρότατα προβλήματα που αντιμετωπίζει μέχρι σήμερα ο μαθητής στο σχολικό περιβάλλον, παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες εξομάλυνσης της κατάστασης εκ μέρους των αρμοδίων φορέων, αναδεικνύουν σοβαρά ελλείμματα στην εφαρμογή των προβλέψεων της ισχύουσας νομοθεσίας για την αξιολόγηση, την υποστήριξη και την ισότιμη συμμετοχή στη δευτεροβάθμια υποχρεωτική εκπαίδευση τόσο του συγκεκριμένου μαθητή, όσο και γενικότερα των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες λόγω νοητικής ανεπάρκειας ή ανωριμότητας. Ειδικότερα :

- **Σχολική εξέταση και αξιολόγηση :**

Όπως ήδη αναφέρθηκε, το αρμόδιο ΚΔΑΥ Ν. Αρκαδίας, στις υπ' αρ. ***/21-11-03, ***/3-12-04 και ***/7-12-05 γνωματεύσεις, έχει διατυπώσει συγκεκριμένες προτάσεις για τον τρόπο αξιολόγησής του *** ***, προκειμένου να διευκολυνθεί η

σχολική του φοίτηση και να μπορέσει να ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση. Στην πράξη, ωστόσο, οι προτάσεις αυτές σχετικά με τον τρόπο αξιολόγησής του και την αντιμετώπισή του «*με διακριτική επιείκεια και κατανόηση*», ήταν σαφώς ανεπαρκείς για να διασφαλίσουν επί της ουσίας την υλοποίηση ενός Εξατομικευμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος, το οποίο, κατά το γράμμα και το πνεύμα του Ν. 2817/00, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις πραγματικές δυνατότητες του μαθητή – και, συνεπώς και την αδυναμία του να αντεπεξέλθει στις γραπτές προαγωγικές εξετάσεις του γυμνασίου.

Η έννοια της «επιεικούς» μεταχείρισης ενέχει ένα σαφώς υποκειμενικό στοιχείο και, ως εκ τούτου, η αξιολόγηση και γενικότερη αντιμετώπιση ενός μαθητή αυτής της κατηγορίας επαφίεται σε μεγάλο βαθμό στη διακριτική ευχέρεια του κάθε εκπαιδευτικού. Εν προκειμένω, η άποψη την οποία υιοθετεί στην πράξη η διοίκηση, ότι η επίδειξη «*επιείκειας και κατανόησης*» αρκεί, παραβλέπει την υποχρέωση των εκπαιδευτικών φορέων για ουσιαστική υλοποίηση του δικαιώματος μαθητών που έχουν ανάγκη από βοήθεια ή ειδική προστασία, με τη λήψη και εφαρμογή συγκεκριμένων υποστηρικτικών μέτρων, βάσει των αναγκών τους. Περαιτέρω, ο όρος «επιείκεια» μπορεί εύκολα να παρερμηνευτεί ως κάτι που υπερβαίνει την ορθή και δίκαιη αντιμετώπιση και συνιστά μια χαριστική ή πέραν του προβλεπόμενου ευνοϊκή στάση υπέρ ενός μαθητή. Η αντίληψη αυτή μπορεί να οδηγήσει στην καταστρατήγηση του δικαιώματος μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, για διακριτική μεν αλλά επί της ουσίας ισότιμη αξιολόγηση.

Στην περίπτωση του ***, η αντίληψη αυτή εκφράζεται χαρακτηριστικά από τη διοίκηση στον ισχυρισμό ότι: «*Ο Σύλλογος των Καθηγητών.... επέδειξε υπέρμετρη επιείκεια για τον μαθητή *** και σε βαθμό τέτοιο που να προκαλεί το περί δικαίου αίσθημα και των λοιπών μαθητών*». Μια αντίστοιχη αντίληψη διαφαίνεται και στη στάση ορισμένων τουλάχιστον διδασκόντων, οι οποίοι, επικαλούμενοι τη νομιμότητα, εμμένουν στο δικαίωμα – ή πιθανώς και στην υποχρέωσή τους - να αφήσουν το μαθητή μετεξεταστέο ή στάσιμο. Η αντίληψη αυτή δεν εξετάζει επί της ουσίας την εκπαιδευτική και παιδαγωγική αξία αυτών των ενεργειών. Ωστόσο, η ευθύνη δεν μπορεί να αποδοθεί στους διδάσκοντες, καθώς εν προκειμένω, διαπιστώνεται απουσία συγκεκριμένων διατάξεων για την αντιμετώπιση της αντικειμενικής δυσκολίας ή αδυναμίας μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες οφειλόμενες σε «*νοητική ανεπάρκεια/ανωριμότητα*» να αντεπεξέλθουν στις γραπτές εξετάσεις του Γυμνασίου. Ειδικότερα, η δυνατότητα εναλλακτικού τρόπου αξιολόγησης ουσιαστικά είναι

αδύνατη, καθώς δεν έχει εκδοθεί ΠΔ, βάσει της διάταξης του άρθρου 22 του Ν. 2817/00, για τον καθορισμό θεμάτων για τις εξετάσεις, την αξιολόγηση και τη βαθμολογία συγκεκριμένων ομάδων μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες οι οποίοι φοιτούν στις συνήθεις σχολικές τάξεις και δεν καλύπτονται από τα ήδη εκδοθέντα ΠΔ 86/2001, 26/2002, 80/2003 και 60/2006.

Συνεπώς, δεν εφαρμόζεται : α) ούτε η ΥΑ Γ6/4494/01 ως προς την αρμοδιότητα των ΚΔΑΥ να εισηγηθούν την αντικατάσταση των γραπτών με προφορικές ή άλλης μορφής δοκιμασίες για μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (άρθρο 2 παρ. στ', άρθρο 10 παρ. ιι, εδαφ.2), β) ούτε η ΥΑ 102357/Γ6/02 ως προς την προαγωγή των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην επόμενη τάξη και τη δυνατότητα εξέτασής τους, *«όπου αυτό προβλέπεται, με τη διαδικασία που ορίζεται για την εξέταση και αξιολόγηση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες»* (κεφ.Α, παρ. 5β). Οι εν λόγω ΥΑ ουσιαστικά δεν εφαρμόζονται, καθώς δεν υπάρχει ρητή πρόβλεψη για τα παραπάνω στην περίπτωση μαθητών της υπό εξέταση κατηγορίας.

Ως εκ τούτου, συνολικά παρατηρείται ανεπάρκεια στις προβλέψεις για τον τρόπο εξέτασης και αξιολόγησης και, κατ' επέκταση, για τη διασφάλιση του δικαιώματος στην εκπαίδευση μαθητών με νοητική ανεπάρκεια ή ανωριμότητα, οι οποίοι φοιτούν στις συνήθεις σχολικές τάξεις της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

- **Εφαρμογή των προβλέψεων για την παροχή επαρκούς εκπαιδευτικής υποστήριξης και την υλοποίηση προσαρμοσμένου Εξατομικευμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος:**

Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο προβλέπει μια σειρά από δυνατότητες για την εκπαίδευση μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Ν. 2817/2000, άρθρο 1, παρ.11,12,13) καθώς και την εφαρμογή προσαρμοσμένου εξατομικευμένου εκπαιδευτικού προγράμματος (Ν. 2817/00 άρθρο 1, παρ. 17, Υ.Α. Γ6/4494/01, άρθρο 6 παρ.3, Υ.Α. 102357/Γ6/02, τμήμα Α, παρ 2).

Στην περίπτωση του *** ***, δεν υπήρχε η δυνατότητα επιλογής σχολικού πλαισίου (π.χ. ΤΕΕ Α' βαθμίδας ή άλλο ειδικό εκπαιδευτικό πλαίσιο), λόγω της περιοχής κατοικίας του, ούτε κρίθηκε σκόπιμη από τις αρμόδιες υπηρεσίες η λήψη άλλων υποστηρικτικών μέτρων (τμήμα ένταξης, παράλληλη στήριξη κ.λπ.) για τη διευκόλυνση της φοίτησής του στο κοινό γυμνάσιο. Περαιτέρω, όπως προκύπτει από τα πραγματικά γεγονότα, οι συστάσεις του ΚΔΑΥ Ν. Αρκαδίας για την αξιολόγηση και

γενικότερη αντιμετώπισή του στο γυμνάσιο ***, ακόμη και αν τηρήθηκαν, δεν ήταν επαρκείς. Συνολικά, ο μαθητής δεν έλαβε επαρκή υποστήριξη με τη μορφή μέτρων που θα διασφάλιζαν τη δυνατότητά του να αντεπεξέλθει επαρκώς στις απαιτήσεις του σχολείου.

Η λήψη επαρκών και κατάλληλων μέτρων για τη σχολική ένταξη και ισότιμη συμμετοχή στην εκπαίδευση μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, αποτελεί εκ του νόμου υποχρέωση της διοίκησης και συγκεκριμένα των αρμόδιων περιφερειακών υπηρεσιών του ΥΠΕΠΘ. Εν προκειμένω, οι φορείς της εκπαίδευσης δεν ανέλαβαν ουδεμία ευθύνη για την ανεπάρκεια ή την αποτυχία των παρεχόμενων μέτρων υποστήριξης του *** ***. Αντίθετα, η ανεπάρκεια και τα προβλήματα αποδίδονται εξ ολοκλήρου στον ίδιο. Ο ισχυρισμός περί εξάντλησης της προβλεπόμενης «κατανόησης και επιείκειας» εκφράζει την αντίληψη ότι η πολιτεία έχει ανταποκριθεί επαρκώς στις υποχρεώσεις της, ενώ η αδυναμία να επωφεληθεί από την παρεχόμενη υποστήριξη αποτελεί ευθύνη του ίδιου του μαθητή.

Χαρακτηριστική και πάλι, είναι η απάντηση του αρμόδιου Διευθυντή Β/βάθμιας Εκπαίδευσης σε έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη, με τα οποία ζητείται η διερεύνηση του ζητήματος. Στην εν λόγω απάντηση, πέραν της διαπίστωσης ότι ουδεμία παραβίαση της νομιμότητας υφίσταται, διαφαίνεται άγνοια των σοβαρών εκπαιδευτικών και κοινωνικών δυσκολιών που αντιμετωπίζει ο *** *** στο σχολικό περιβάλλον επί δύο και πλέον έτη: *«Κατά την άποψή μας η μητέρα του μαθητή εκβιάζει με τον τρόπο της το σύλλογο των καθηγητών προκειμένου να επιτύχει την προαγωγή του υιού της».* Ο Συνήγορος του Πολίτη επισημαίνει ότι, δεδομένης της ευθύνης της Πολιτείας για την διασφάλιση του δικαιώματος των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην εκπαίδευση, η διοίκηση οφείλει, προτού αποδώσει οποιαδήποτε ευθύνη στην μητέρα του μαθητή, να έχει πείσει με επιχειρήματα και συγκεκριμένα στοιχεία ότι έχουν εξαντληθεί οι δυνατότητες της κείμενης νομοθεσίας και οι υποχρεώσεις των διδασκόντων.

Από τα παραπάνω, διαπιστώνεται ανεπάρκεια τόσο όσον αφορά την κατανόηση της έννοιας του δικαιώματος στην εκπαίδευση μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, όσο και στην εφαρμογή στην πράξη του προβλεπόμενου εκ του νόμου προσαρμοσμένου εξατομικευμένου εκπαιδευτικού προγράμματος για την υπό εξέταση κατηγορία μαθητών.

- **Γενικότερη παιδαγωγική αντιμετώπιση μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες**

Όσον αφορά τα προβλήματα διαγωγής του *** *** κατά το σχολικό έτος 2004-05 και εφεξής, από την πλευρά του σχολείου και της διοίκησης έχει τονιστεί κατ' επανάληψη η έντονα αρνητική αντίδραση της οικογένειας, ιδίως της μητέρας του μαθητή, προς το σχολείο και οι επιπτώσεις της στάσης αυτής στο ίδιο το παιδί και στη συμπεριφορά του. Ωστόσο, δεν φαίνεται να έχουν αξιολογηθεί αντίστοιχα οι ψυχολογικές επιπτώσεις που είχε στον μαθητή, και κατ' επέκταση στην οικογένεια, το γεγονός της επανάληψης της Α' Γυμνασίου – ιδίως ως προς το αίσθημα αποτυχίας, τον στιγματισμό και την απομόνωση που υπέστη και υφίσταται μέχρι σήμερα στο σχολικό του περιβάλλον λόγω της απώλειας της ομάδας των συμμαθητών του και της αδυναμίας ένταξής του στη νέα ομάδα. Δεν φαίνεται να έγιναν προσπάθειες να κατανοηθούν οι μετέπειτα αντιδράσεις του ανηλίκου υπό το πρίσμα της εμπειρίας αυτής, ή να αναληφθεί οιαδήποτε ευθύνη για την εξέλιξη της κατάστασης εκ μέρους του σχολείου ή της διοίκησης. Αντίθετα, η ευθύνη αποδόθηκε *μονομερώς* στον ίδιο και την οικογένεια και το ζήτημα καταγράφηκε στα σχολικά πρακτικά ως «πρόβλημα διαγωγής». Ωστόσο, είναι γνωστό ότι τα προβλήματα διαγωγής μπορεί να εμφανιστούν ως αποτέλεσμα της αίσθησης απόρριψης και των πιέσεων που βιώνει ένα παιδί και, ως εκ τούτου, σε πολλές περιπτώσεις, δεν είναι δυνατό να αποσυνδεθούν από τη συνολική εμπειρία ενός μαθητή στο σχολικό περιβάλλον.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Από την διερεύνηση της υπόθεσης - και άλλων αντίστοιχων υποθέσεων που έχει εξετάσει στο παρελθόν ο Συνήγορος του Πολίτη - διαπιστώνονται ελλείψεις στην εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου για τη σχολική αξιολόγηση μαθητών γυμνασίου με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, οι οποίες δεν οφείλονται σε ειδικές μαθησιακές δυσκολίες όπως η δυσλεξία ,αλλά υπάγονται στην κατηγορία της νοητικής ανεπάρκειας ή ανωριμότητας, κατά το άρθρο 1 παρ.1 του Ν.2817/00. Οι ελλείψεις αυτές προκύπτουν εν μέρει από την μη έκδοση κανονιστικών πράξεων αναγκαίων για την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας, όσον αφορά την επίλυση ζητημάτων όπως η από κοινού με τους άλλους μαθητές συμμετοχή τους σε γραπτές προαγωγικές εξετάσεις.

Επίσης διαπιστώνονται προβλήματα στην πράξη όσον αφορά την εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας ή των συστάσεων των ΚΔΑΥ, με τρόπο που να κατοχυρώνει ουσιαστικά το δικαίωμα των μαθητών της υπό εξέταση κατηγορίας για ισότιμη

συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία, με αποτέλεσμα το δικαίωμα αυτό στην ουσία να αναιρείται. Ειδικότερα, φαίνεται ότι, ελλείπει των προαναφερόμενων κανονιστικών πράξεων, η τήρηση και ο τρόπος εφαρμογής των προτάσεων των ΚΔΑΥ επιδέχονται υποκειμενική ερμηνεία και εναπόκεινται στη διακριτική ευχέρεια κάθε εκπαιδευτικού, χωρίς να ελέγχεται με κριτήρια που να κατοχυρώνουν σε κάθε περίπτωση το δικαίωμα των μαθητών αυτών σε ισότιμη αξιολόγηση. Ενδεχομένως, το πρόβλημα να συνδέεται με ανεπαρκή συνειδητοποίηση της έννοιας του δικαιώματος αυτού ή ελλιπή γνώση των προβλέψεων του Ν. 2817/00 εκ μέρους ορισμένων λειτουργών ή στελεχών της εκπαίδευσης, που έχει ως αποτέλεσμα να μην αξιοποιούνται επαρκώς οι δυνατότητες που παρέχει η ισχύουσα νομοθεσία και οι συστάσεις των ΚΔΑΥ, προς όφελος των ενδιαφερόμενων μαθητών.

Τέλος, θα πρέπει να τονιστούν ιδιαίτερα οι ψυχολογικές επιπτώσεις και τα δευτερογενή προβλήματα που ενδέχεται να προκύψουν ως συνέπεια της πίεσης που βιώνει στο σχολικό περιβάλλον κάθε μαθητής, ο οποίος αδυνατεί να αντεπεξέλθει σε σχολικές απαιτήσεις οι οποίες αντικειμενικά υπερβαίνουν τις δυνατότητές του. Σε τέτοιες περιπτώσεις όπου εμφανίζονται «προβλήματα διαγωγής» είναι ουσιώδες τα προβλήματα αυτά να εξετάζονται υπό το πρίσμα των παραπάνω και, συνεπώς, να λαμβάνεται υπόψη το μερίδιο ευθύνης του σχολείου και της πολιτείας αντί να αποδίδονται μονομερώς στο μαθητή.

Ενόψει των παραπάνω, **ο Συνήγορος του Πολίτη προτείνει:**

1. Να προωθηθεί η διαδικασία έκδοσης υπουργικής απόφασης κατ' εφαρμογή του άρθρου 1 παρ. 17 του Ν. 2817/00, για τον καθορισμό ειδικών προσαρμοσμένων και εξατομικευμένων προγραμμάτων για την εκπαίδευση ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που φοιτούν στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης, καθώς και του προβλεπόμενου από τη διάταξη του άρθρου 22 του Ν. 2817/00 προεδρικού διατάγματος για τον καθορισμό θεμάτων αναφορικά με την αξιολόγηση μαθητών γυμνασίου της υπό εξέταση κατηγορίας και των άλλων ομάδων μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, οι οποίοι δεν καλύπτονται από τα ήδη εκδοθέντα προεδρικά διατάγματα.

Ειδικότερα, οι προβλέψεις για την αξιολόγηση μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες οφειλόμενες σε «*νοητική ανεπάρκεια ή ανωριμότητα*» που φοιτούν σε κοινά γυμνάσια, θα πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνουν υπόψη την αδυναμία πολλών εξ αυτών να αντεπεξέλθουν σε γραπτές προαγωγικές εξετάσεις - και ιδίως να συμμετάσχουν στις εξετάσεις αυτές *από κοινού* με τους υπόλοιπους μαθητές -

προκειμένου να διασφαλίζεται η αξιολόγησή τους βάσει των πραγματικών τους ικανοτήτων και να τους δίδεται ουσιαστικά η δυνατότητα ολοκλήρωσης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

2. Την λήψη μέτρων από το αρμόδιο Υπουργείο για την επαρκή επιμόρφωση όλων των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όσον αφορά τη σωστή εκπαιδευτική και παιδαγωγική αντιμετώπιση της εν λόγω κατηγορίας μαθητών. Ειδικότερα, θα πρέπει να είναι σαφές ότι η «διακριτική» ή «επιεικής» μεταχείριση των μαθητών αυτών, που σε πολλές περιπτώσεις προτείνεται από τα ΚΔΑΥ, δεν επιτρέπεται να νοείται ως κάτι το χαριστικό και πλέον του δέοντος, δεδομένου ότι αποτελεί βασική προϋπόθεση για την υλοποίηση του δικαιώματός τους για ισότιμη μεταχείριση. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια ή ευαισθησία μεμονωμένων εκπαιδευτικών αλλά να εξειδικεύεται με συγκεκριμένα μέτρα και να κατοχυρώνεται με τρόπο αντικειμενικό.

3. Την ειδική μέριμνα του αρμόδιου Υπουργείου ώστε, σε γεωγραφικές περιοχές όπου δεν υπάρχει δυνατότητα επιλογής ειδικού εκπαιδευτικού πλαισίου, ή σε περιπτώσεις όπου, για οποιονδήποτε λόγο, δεν έχουν ληφθεί τα ειδικά μέτρα εκπαιδευτικής υποστήριξης που προβλέπει ο Ν. 2817/00, να είναι σαφής και επαρκώς θεσμοθετημένη η αυξημένη ευθύνη των εκπαιδευτικών λειτουργών και της διοίκησης για τη σχολική ένταξη και την κατάλληλη παιδαγωγική και εκπαιδευτική υποστήριξη των μαθητών αυτών, προκειμένου να διασφαλίζεται σε κάθε περίπτωση το δικαίωμά τους για ισότιμη συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Πληροφορίες: Σαμάνθα Στρατιδάκη: τηλ. 210 *****
Νίκη Μπαφέ: τηλ. 210 *****

Αποδέκτης:

Υπουργός Παιδείας κα Μ. Γιαννάκου

Κοινοποίηση:

- 1 Υφυπουργό Παιδείας κ. Γ. Καλό
- 2 Γενικό Γραμματέα ΥΠ.Ε.Π.Θ. κ. Α. Καραμάνο
3. Διευθυντή Δ/νσης Σπουδών Β/θμιας Εκπαίδευσης κ. Π. Νταβαρίνο
4. Διευθυντή Δ/νσης Ειδικής Αγωγής, Τμήμα Α', κ. Π. Σωτηρόπουλο